

ODBOR ARCHEOLOGIE NPÚ, ÚOP V PRAZE

SPECIALIZOVANÁ ČINNOST V LETECH 2021–2022

Pracovníci odboru archeologie Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Praze, realizovali v letech 2021–2022 přes 30 archeologických akcí, z toho 28 záchranných archeologických výzkumů. Většina z nich byla provedena během oprav historických staveb, realizace nových objektů či rekonstrukcí městské infrastruktury. Těžiště našeho působení je historicky vymezeno územím Pražské památkové rezervace (zejména Malá Strana, Staré Město, Nové Město). Nedílnou součástí zájmu pracovníků odboru je taktéž ochrana, monitoring a mapování kulturních památek archeologické povahy mimo centrum aglomerace. Odborná část kolektivu se dále zabývá popularizační a vědeckou činností. Díky technické podpoře dalších specialistů zajišťujeme prameny k minulosti Prahy (archivace terénní dokumentace, péče o získaný nálezný fond – analýzy, konzervace). Důležitou složkou naší práce je i prezentace výsledků vědecké činnosti; v tomto ohledu byly roky 2021 a 2022 z pohledu připravených článků a knih velmi bohaté.

ARCHEOLOGICKÁ PAMÁTKOVÁ PÉČE

Významnou a integrální činností našeho pracoviště je sledování, prevence a péče o památky archeologické povahy na území Hlavního města Prahy. Mimo centrum se ve většině případů jedná o pravěké a středověké hradíště (např. Divoká Šárka, Bohnice, Královice a další), středověké sakrální stavby a panská sídla (kostel Narození Panny Marie v Záběhlicích, kostel Stětí sv. Jana Křtitele v Dolních Chabrech, zaniklá tvrz v Čimicích) či specifické památkové areály (zřícenina Nového hradu a husitského obléhacího tábora v Kunraticích, polykulturní areál ve Víněři). Mnohé z těchto lokalit jsou ohroženy nelegálním detektorováním či neoprávněným budováním „bike trailů“.

Označení KP archeologické povahy | Kostel Stětí sv. Jana Křtitele v Dolních Chabrech | Zřícenina Nového hradu v Kunraticích | Vrcholné středověké tvrzíště Divčice

Val oppida hradíště Závist ohrožený horskou cyklistikou | Hradíště Bohnice Zámka | Rané středověké hradíště Butovice | Letecký snímek hradíště. Vlevo předhradí, vpravo akropole s kostelem sv. Markéty

Badatelský výzkum polykulturních lokalit v Praze-Víněři

Na podzim 2022 náš odbor ve spolupráci se studenty archeologie ÚPA, FF UK a pedagogickým dozorem zahájil revizní nedestruktivní výzkum pravěkého naleziště polykulturního charakteru ve Víněři (lokalita V obůrkách a Kamenný stůl). Pocházejí odsud výrazné věteřovské nálezy, je zde zastoupena doba bronzová, halštatská a další. Lokalita bezprostředně sousedí s plochou pravěkého hradíště (pravěkého výšinného sídliště) V Obůrkách. Ke spolupráci byli přizváni zástupci dalších institucí, které se tímto územím kontinuálně zabývají (ARÚP, MMP, OP MHMP). Badatelský výzkum formou archeologických povrchových sběrů a detektorové prospekce předcházela rešerše dostupných dokumentačních fondů. Po ukončení akce proběhne vyhodnocení sebraných poznatků (terénní dokumentace) a ošetření získaných nálezů.

Neinvazivní výzkum na polykulturních lokalitách kolem Víněře (2022)

PÉČE O ARCHEOLOGICKÉ NÁLEZY

Všechny artefakty získané archeologickou činností našeho pracoviště prochází základním ošetřením, do kterého patří očistění, stabilizace, jednoznačné označení a evidence. Významnější nálezy, především z keramiky, skla či organických materiálů, přichází do rukou našich konzervátorek a restaurátorek. Výsledky jejich pečlivé práce můžete vidět i mezi exponáty v Národním muzeu, Muzeu hlavního města Prahy, ve výstavních prostorách Senátu Parlamentu ČR nebo na různých výstavách, kde dotváří obraz hmotné kultury středověku a novověku.

Oboustranně glazovaná exkluzivní keramická nádoba ve tvaru madony/královny | Novověký kameninový džbán | Renesanční skleněná číše s emailovým erbem | Číše s terčovými nálepy

Ukázka konzervace usňových bot, Valdštejnský palác | Laboratorní ošetření archeologického skla | Novověká skleněná nádoba

GRANTY A MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE

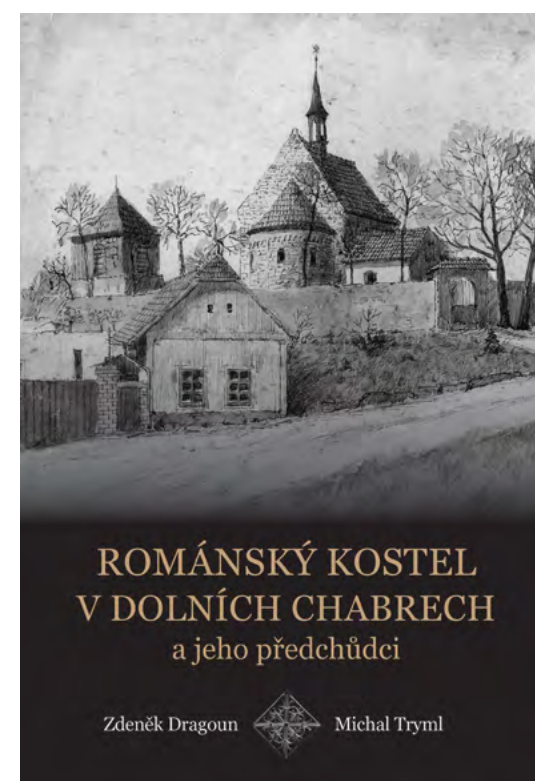
Mezinárodní grant NAKI II – Topografie povrchu kamene a její aplikace v oblasti restaurování kamenných prvků, <https://starfos.tacr.cz/cs/project/DG20P020V021>, (M. Semerád / M. Tryml).

Účast v projektu „Polish National Science Centre NCN-UMO-2019/35/B/H33/00088, Luxury, standard and poverty in the civilisation of the burghers of East-Central Europe in 15th-18th centuries. Case studies of Wrocław and Prague“, Instytut Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego, https://projekty.ncn.gov.pl/index.php?projekt_id=462430, (T. Cymbalak / J. Podliska / Š. Růčkl / A. Žďárská).

PUBLIKAČNÍ ČINNOST

Z. Dragoun / M. Tryml 2022: Románský kostel v Dolních Chabrech a jeho předchůdci

Kniha zpřístupňuje výsledky archeologického výzkumu kostela Stětí sv. Jana Křtitele v Dolních Chabrech (Praha 8). Ten probíhal na lokalitě s přestávkami v letech 1973 až 1976 a dotkl se nejen podstatné části interiéru románského svatyně, ale i nejbližšího okolí kostela. Výsledky výzkumu významně doplnily naše znalosti o stávajícím kostele, ale především prokázaly skutečnost, že stávající stavbě předcházely další tři, z nichž nejstarší vznikla již kolem poloviny 11. století. Kniha vyjde v závěru roku 2022.

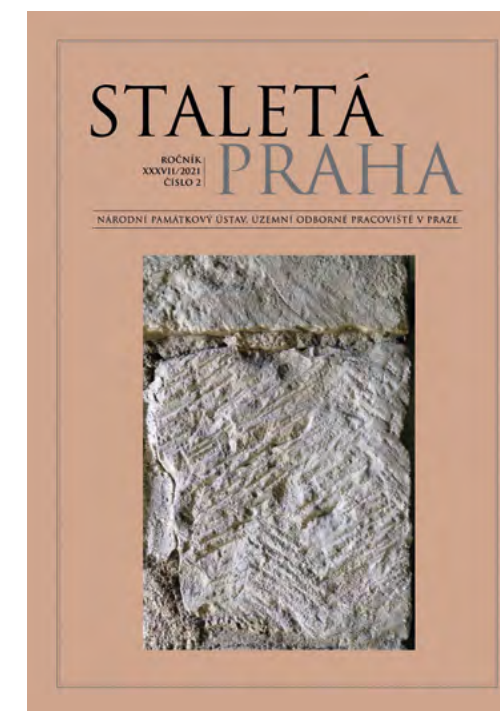
J. Podliska / E. Černá / Z. Zlámalová Cílová / R. Kozáková (eds.) 2022: Sklo z archeologických výzkumů

Publikace je praktickým manuálem pro všechny, kdo při své práci přicházejí do styku s historickým sklem. Na její přípravě se podílely téměř dvě desítky specialistů, které spojuje výzkum skla nebo péče o něj. To odráží základní členění publikace na tři části, ve kterých je sklo posuzováno z pohledu archeologa, technologa a konzervátora-restaurátora. Kniha byla vydána Technickým muzeem v Brně ve spolupráci s NPÚ.

Časopis – Staletá Praha 2022

Pražské pracoviště NPÚ vydává každoročně dvě čísla odborného recenzovaného časopisu se zaměřením na národní kulturní dědictví, památkovou péči, archeologii, historický vývoj a dějiny umění v Praze. První číslo každého ročníku časopisu je věnováno především tématům z obecné a stavební historie, z dějin umění a architektury, urbanismu a významným osobnostem, teorií a praxi památkové péče apod. Druhé číslo se věnuje archeologickým a stavebněhistorickým tématům. Součástí časopisu je i bibliografická služba věnovaná titulům s pražskou tematikou.

Uveřejněné články jsou ke stažení na webových stránkách časopisu www.staletapraha.cz/vydana-cisla.

KONFERENCE, VÝSTAVY

Odborný podíl na nové expozici Národního muzea **Dějiny – minulost českých zemí od 8. století do poč. 20. století** (J. Havrda / J. Čiháková / J. Podliska).

Praha Karla IV. – středověké město – expozice Muzea hlavního města Prahy, dům U Zlatého prstenu (V. Staňková).

Účast a prezentace práce na mezinárodní konferenci **EUROPA POSTMEDIAEVALIS 2022 – Connections and networking** (Portugalsko – Coimbra 2022), příspěvek *Ceramics as a source of Research on Consumption Strategies and Lifestyle Diversification in 15th–18th Century Cities. Example of Prague: poster Stories from cesspit: charging narratives of individuals, communities and history as told by ceramics waste* (T. Cymbalak / Š. Růčkl).

Spolupřispívání na mezinárodní konferenci **EAA Medieval Europe Research Community, Postgraduate and early career conference in medieval archaeology** (Praha 2022) spoluorganizátoři ArÚ AV ČR, Praha, v. v. i. (J. Sawicki) a NPÚ Praha (T. Cymbalak).

Účast a prezentace práce na mezinárodní konferenci **The Past Has a Future! The 3rd Conference of the Faculty of Archaeology UW, Archaeology of Jewish cemeteries in Central Europe** (Polsko – Varšava, 2022), příspěvek *Gan Jehudi na Nowym Mieście w Pradze. Największa nekropolia żydowska w średniowiecznych Czechach w świetle badań archeologicznych* (T. Cymbalak).

Účast a prezentace práce na mezinárodní konferenci **AIHW22 – Association Internationale pour l'Histoire du Verre** (Portugalsko – Lisabon 2021), poster *Medieval Glass Rings in Central Europe. Case Study of Prague in 1000–1350* (K. Tomková / J. Havrda / Š. Křiváková / T. Vaculovič).

Účast a prezentace na konferenci **ARCHAEOLOGIA HISTORICA**, Archeologie hygieny (Kuks 2022), poster *Příspěvek k poznání pokročilých hygienických zařízení v barokní Praze* (J. Havrda / A. Žďárská).

ČLÁNKY V ODBORNÝCH PUBLIKACÍCH

Čihla M. / Kovářová K. / Tryml M. / Bartoš L. / Semerád M. / Valach J. / Panáček M. 2021: Opracování stavebního kamene románských domů pražské podhradní aglomerace, *Staletá Praha* 37, 2021/2, 2–39.

Čihla M. / Semerád M. / Tryml M. 2022: Portál domu čp. 630/1 v Týnské ulici na Starém Městě pražském, *Časopis společnosti přátel starožitností* 2022/2, 65–73.

Cymbalak T. / Flek F. 2022: Civilní ochranná infrastruktura Karlova náměstí v době druhé světové války, *Archeologica Pragensia* 26/2022, v tisku.

Cymbalak T. / Kočár P. / Sůvová Z. 2022: Archaeozoological and archaeobotanical finds from the excavations at Národní Avenue (Prague, Czech Republic), *Staletá Praha* 38, 2022/2, v tisku.

Cymbalak T. / Rykl M. 2022: On the issue of the oldest town houses in Prague. In: *Transformation of the Burgher House in the 13th Century*, Brno, v tisku.

Čiháková J. / Müller 2021: Západní strana opevnění královského města ze 13. století na dnešní Malé Straně na základě poznatků archeologického výzkumu. *Staletá Praha* 37, 2021/2, 90–140.

Havrda J. / Podliska J. 2021: Archeologie Malostranského náměstí v Praze. K definici archeologických hodnot a jejich preventivní památkové ochraně. *Zprávy památkové péče* 81/2021/3, 281–293.

Havrda J. / Podliska J. 2022: Raně středověké opevnění Prahy. Archeologické nálezy z let 2002–2016 z Malé Strany, *Archeologie ve středních Čechách* 26/2, 2022, 519–573.

Havrda, J. / Taibl, P. / Tryml, M. 2022: Příspěvek k raně středověkému osídlení areálu Anežského kláštera. *Staletá Praha* 38/2022, sv. 2, v tisku.

Hlavsová J. R. / Heczek R. / Jiroušková Š. / Semerád M. 2022: Stavebněhistorický vývoj chrámu sv. Cyrila a Metoděje v Resselově ulici a jeho podzemí z pohledu multioborového výzkumu. *Historie a vojenství*, LXXI, č. 2/2022, 100–125.

Kovář M. / Staňková V. 2021: Ze starších stavebních dějin kláštera dominikánek v Praze na Starém Městě. *Staletá Praha* 37, 2021, č. 2, 39–90.

Lisá L. / Cymbalak T. / Žďárská A. / Semerád M. / Taibl P. 2022: Application of micromorphology in an archaeological context for selected studies from the territory of medieval Prague. In: *Transformation of the Burgher House in the 13th Century*, Brno, v tisku.

Piekalski J. / Cymbalak T. / Růčkl Š. / Musilek M. 2022: Ceramic consumption as a sign of lifestyle diversification in the 15th–19th century urban contexts – the example of Prague. In: *Europa Postmediaevalis 2022*. G. Blažková – K. Matějčková (eds.), v tisku.

Tryml, M. 2022: Jeden flútek pražský, *Staletá Praha* 38/2022, sv. 2, v tisku.

Autoři: T. Cymbalak, V. Staňková, J. Podliska, J. Havrda, P. Taibl, foto: V. Gut, F. Flek, J. Podliska, M. Kališek, J. Havrda, T. Cymbalak, M. Gojda, archiv OA NPÚ Praha